

УДК 316.346.32-053.6(477)

DOI: <https://doi.org/10.31499/2618-0715.5.2020.220766>

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Левченко Наталія, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0002-5479-1907

E-mail: n.levchenkod@gmail.com

Калюженко Аліна, магістрантка факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0002-6870-6312

E-mail: alinakaliuzhenko@gmail.com

У статті представлено особливості соціального становлення та розвитку молоді в Україні, зокрема в контексті молодіжної політики. Визначено поняття «молодіжна політика», «молодь, молоді громадяни», «соціальне становлення молоді», «соціалізація»; розкрито основні складові процесу соціального становлення та розвитку молоді. Здійснено порівняння визначень «соціальне становлення молоді» та «соціалізація особистості».

Охарактеризовано правові засади молодіжної політики та основні умови для соціального становлення та розвитку молоді за чинним законодавством в Україні

Ключові слова: активне населення держави, молодь, молодіжна політика, державна молодіжна політика, соціальне становлення молоді, соціальна зрілість, розвиток молоді, соціалізація.

SOCIAL ASPECTS OF YOUTH POLICY IN UKRAINE

Levchenko Nataliia, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-5479-1907

E-mail: n.levchenkod@gmail.com

Kaliuzhenko Alina, student of Social and Psychological Education Faculty, Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-6870-6312

E-mail: alinakaliuzhenko@gmail.com

The article presents features of social formation and development of youth in Ukraine, namely in the context of youth policy. The concepts of «youth policy», «youth, young citizens», «youth social formation», «socialization», «the basic components of the process of youth social formation and development» are defined. The definitions of « youth social formation» and «socialization of personality» are compared.

The scientists' works who paid attention to youth policy in general and some aspects of social formation and development of youth are analysed. There are scientists who analysed the problems of

modern youth socialization in their works. The article highlights the scientists who study the basic principles, directions and mechanisms of implementation of state youth policy, the evolution of state youth policy and prospects for its further development, organizational and legal mechanisms of implementation of state youth policy in Ukraine at the regional level, features of formation and implementation of state youth policy, etc.

The legal principles of youth policy have been characterized and, under the current legislation of Ukraine, the basic conditions for social formation and development of youth in Ukraine have been outlined.

The analysed literature identified the components of the process of youth social formation and development in Ukraine. The article identifies the main purpose and objectives of youth policy in Ukraine. The periods in the human life, the main social tasks facing the person and the priority directions of the state policy for the given period are distinguished.

The directions of the state policy in the youth social formation and development according to certain periods of life of a young person are made. The main tasks, principles and directions of the state policy of promoting the youth integration into society are outlined. The main directions of state policy in the field of youth social formation and development in Ukraine are outlined.

Keywords: *active population of the state, youth, youth policy, state youth policy, youth social formation, social maturity youth development, socialization.*

Постановка проблеми. Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу.

Молодіжна політика – комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді. Така політика здійснюється у всіх сферах життєдіяльності молоді як в її інтересах, так і в інтересах суб'єктів молодіжної політики. Суб'єктами її провадження є всі суспільні інституції, що взаємодіють безпосередньо чи опосередковано з молоддю, а також сама молодь.

Молодіжна політика охоплює всі сфери соціального становлення та розвитку молоді, включає питання, пов'язані із формуванням і вихованням молоді, охоплює процеси соціалізації, сукупність ідей щодо місця і ролі молоді в суспільстві та їхню реалізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У чисельних працях науковців розглядається специфіка молодіжної політики, деякі аспекти соціального становлення, розвитку молоді (О. Артюх, Є. Бородин, О. Валевський, А. Васильєв, О. Вишняк, Т. Гладка, М. Головатий, В. Головенько, А. Горшкова, А. Камінський, А. Карнаух, Н. Коляда, О. Корнієвський, О. Кравченко, Л. Кривачук, Н. Метьолкіна, Н. Некрутенко, С. Ничипоренко, В. Омельчук, В. Орлов, І. Парубчак, М. Перепилиця, В. Пилипенко, С. Приходько, В. Ребкало, О. Соболев, Р. Сторожук, Н. Черниш, П. Шестопапов, О. Штанська, О. Яременко та ін. [2; 5; 8; 10, 11; 14]).

Аналіз проблем соціалізації сучасної молоді представлений у працях О. Балакіревої, Л. Белової, О. Голобуцької, О. Корнієвського, В. Куліка, Н. Левковської, Л. Сутіянової, С. Толстоухової, В. Якушик, О. Яременко та ін. [1; 9].

Зокрема, у працях М. Головатого висвітлено основні принципи, напрями і механізми реалізації державної молодіжної політики. С. Приходько досліджує вплив ринкових чинників на соціальну активність молоді.

А. Васильєв вивчає еволюцію державної молодіжної політики та

перспективи її подальшого розвитку. І. Парубчак досліджує організаційно-правові механізми реалізації державної молодіжної політики в Україні на регіональному рівні. Т. Гладка зосереджує увагу на особливостях державного регулювання інноваційного розвитку освіти. Особливості формування і реалізації державної політики зайнятості молоді досліджує А. Штанська. Механізми та джерела державного фінансування пільгового житлового кредитування молоді в Україні вивчає В. Орлов. Н. Метьолкіна здійснює обґрунтування напрямів удосконалення механізмів державного управління у сфері молодіжної політики, спрямованих на розв'язання проблем інтеграції молоді в суспільство в умовах соціальної нестабільності шляхом вивчення й адаптації зарубіжного досвіду.

Як бачимо, одні науковці ставили за мету дослідити молодіжну політику загалом, інші зосереджували свою увагу на реалізації окремих напрямів молодіжної політики або розв'язанні тих чи інших проблем молоді. Бажаючи охопити всю молодіжну політику, автори іноді не звертають належної уваги на її основну мету – сприяти соціальному становленню та розвитку молоді. Адже, якщо правильно сформулювати та реалізовувати політику в цій сфері, то багатьох молодіжних проблем можна уникнути. Відзначаючи вагомість та практичну необхідність одержаних наукових результатів вищезгаданих авторів, значимо недостатню кількість комплексних досліджень у сфері соціального становлення та розвитку молоді з погляду державного управління, що свідчить про актуальність подальшого вивчення обраної тематики.

Мета статті – розкрити соціальні аспекти молодіжної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молодь – рушійна сила прогресу, запорука розвитку суспільства, передачі духовно-матеріальних цінностей від покоління до покоління. Важливість і постійну актуальність вивчення молоді як соціально-демографічної групи з її проблемами і потребами, бажаннями самореалізації, самоствердження та економічної самостійності важко переоцінити. Розвинені держави на практиці показали, що інвестиції в молодь є передумовою конкурентоздатної економіки. Однак тільки здорові, освічені, високоморальні, матеріально забезпечені, щасливі молоді громадяни здатні нести відповідальність за майбутнє суспільства.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» визначено, що «молодь, молоді громадяни – це громадяни України віком від 14 до 35 років» [7].

Одне з перших визначень поняття «молодь» дано в 1968 р. соціологом В. Лісовським: «Молодь – це покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в певному віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні і інші соціальні функції. Залежно від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть коливатися від 16 до 35 років». В. Лісовський, розглядаючи молодь як покоління, вважає, що ознакою покоління є не лише вік, але й єдність переконань, цілей, спільність переживань і ставлень до життя, оскільки з віком покоління не втрачає соціальних рис, вихованих епохою.

У науковій літературі є дуже багато тлумачень цього поняття, безліч підходів, традиційним є стратифікаційний підхід, при якому молодь визначається

як особлива соціально-демографічна група, обмежена віковими рамками, специфічними соціальними ролями, статусом і соціальними позиціями.

Як зазначає М. Гуцалова, «молодь – це соціально-демографічна група суспільства, що переживає період становлення соціальної зрілості, адаптації до світу дорослих і майбутніх змін, вона постійно поповнює політично й економічно активне населення держави» [3].

За енциклопедією для фахівців соціальної сфери, «молодь – це диференційована соціальна група, яка набуває рис соціальної спільноти та має специфічні соціально-психологічні, соціальні, культурні й інші особливості, у тому числі і способу життя, перебуває у процесі соціалізації, має свій соціальний вік і відповідно до потреб часу має бути творцем або зачинателем нової соціальної та культурної реальності» [6].

У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», визначено поняття «соціальне становлення молоді – процес різнобічного включення молоді в життєдіяльність суспільства як системи, сприйняття її як елементу цієї системи» [7].

Наближеним до законодавчого трактування поняття «соціальне становлення молоді» є визначення терміна «соціалізація особистості», який використовується у соціології.

Унаслідок того, що соціалізація є досить складним і багатовекторним процесом, немає однаковості серед учених-соціологів щодо розуміння сутності цього поняття. Узагальнюючи різні підходи, О. Галус виокремлює поняття «соціалізація людини», під яким розуміє процес засвоєння та відтворення нею культурних цінностей і соціальних норм, а також саморозвитку і самореалізації в тому суспільстві, у якому вона проживає» [1].

Енциклопедія для фахівців соціальної сфери поняття «соціалізація» трактує як процес входження людини в суспільство разом із її соціальними зв'язками та інтеграцією в різні типи соціальних спільнот, унаслідок чого відбувається становлення соціального індивіда. У процесі соціалізації формуються соціальні якості, цінності, знання, навички людини. Крім того, відбувається перетворення природжених, природних рис, а також засвоєння людиною елементів культури, соціальних норм і цінностей, які існують у суспільстві.

За своїм змістом «соціалізація – це процес двобічний, який містить, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків, з іншого – активне відтворення індивідом системи соціальних зв'язків за рахунок його діяльності, входження в соціальне середовище» [6].

Г. Михайлишин розуміє під соціалізацією «процес інтеграції індивіда в суспільство, у різноманітні типи соціальних спільнот шляхом засвоєння ним елементів культури, соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються соціально значущі риси особистості» [9].

Порівнявши визначення терміна «соціалізація», які подають вчені-науковці, та тлумачення терміна «соціальне становлення молоді», поданого в Законі України «Про соціальне становлення та розвитку молоді в Україні», можемо

зробити висновок, що сутність наведених понять майже ідентична.

Однак, соціалізація стосується формування особистості, передусім її інтелекту, духовних, моральних, культурних якостей, а соціальне становлення включає, крім формування особистості, і її економічне самовизначення, пошук свого місця в економічному житті суспільства.

Якщо соціалізація – це процес інтеграції індивіда в суспільство шляхом засвоєння ним елементів культури, соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються соціально значущі риси особистості, то соціальне становлення передбачає різнобічне включення молоді в усі сфери життєдіяльності суспільства.

Розвиток людини є безперервним процесом, який не припиняється до моменту припинення самого життя. Людина зазнає різних фізичних (морфологічних, біохімічних, фізіологічних) і соціальних (психічних, духовних, інтелектуальних) змін. Результатом розвитку є становлення людини як біологічного виду і соціальної істоти.

Ю. Філіппов зазначає, що у ситуації вибору змісту і форм діяльності кожна молода людина прагне керувати власним розвитком як процесом, який є складною структурою і включає такі види діяльності: самоосвіту; самовиховання (роботу над характером, емоційним та моральним розвитком, філософією життя тощо); вибір напрямку освіти та професії; вибір конкретного місця роботи; вибір друзів, товаришів, колег; участь у певних громадських і політичних організаціях; рішення щодо вступу до шлюбу і складу сім'ї; пошук шляхів досягнення поставленої мети [17].

Отже, соціальне становлення та розвиток молоді – це процес різнобічного включення молодих людей в усі сфери життєдіяльності суспільства та постійна діяльність молодих людей над самовдосконаленням та забезпеченням достойного рівня та якості життя.

Складовими процесу соціального становлення та розвитку молоді є:

- фізичний і психічний розвиток (стан здоров'я, здоровий спосіб життя);
- соціальний розвиток (засвоєння молоддю соціальних норм і ролей, набуття певного соціального статусу, визначення способу життя, вибір і здобуття професії, вища освіта);
- гуманітарний розвиток (загальна освіта, культура, моральність, духовність);
- рівень матеріального забезпечення (ступінь економічної самостійності молоді, рівень і якість забезпечення молоддю її основних матеріальних потреб: харчування, одяг, житло тощо) [7].

Якщо молода людина сформуvalа в собі вміння здійснювати відповідний вибір із різних альтернатив, то інститути соціалізації працюють заради того, щоб надалі вони переставали бути потрібними, їх головне завдання – «запустити механізм самоорганізації і саморозвитку».

Молодіжна політика взагалі і державна молодіжна політика зокрема, віддзеркалюючи в основному становище молоді, є засобом створення необхідних для її соціального становлення та розвитку умов і гарантій, тобто може розглядатися як механізм, за допомогою якого держава вступає у

взаємовідносини з молоддю [2].

Молодіжна політика – це набір принципів, цінностей, установок, цілей і дій, які спрямовані на поліпшення якості життя молодих людей. Молодіжна політика може бути реалізована урядовими і державними установами, але це здійснюється у співпраці з молодіжними організаціями, громадським суспільством, експертами, ЗМІ та громадою в цілому.

Молодіжна політика – це створення умов для навчання, отримання і реалізації можливостей та досвіду, які дозволяють молодим людям розвивати свої знання, навички і компетенції задля демократичної участі та інтеграції в суспільство, водночас допомагають їм відігравати активну роль як у житті громадського суспільства, так і на ринку праці.

Державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється у законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та надання гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах держави [13].

Із перших років незалежності України молодіжна політика стала одним із найважливіших напрямів діяльності органів державної влади.

Молодіжна політика завжди й майже повністю зорієнтована на майбутнє, є тісно пов'язаною з динамікою конкретних суспільних змін, у цьому її принципова відмінність від будь-якої іншої політики в особливостях характеру та мети. Молодіжна політика визнана в Україні пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави, тому сьогодні в Україні загострюється необхідність аналізу поетапного становлення молодіжної політики, підвищення ефективності діяльності державних інституцій та розробки практичних кроків у розв'язанні молодіжних проблем [3].

У ст.3 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді України»: стверджується, що назване законодавство України базується на Конституції України і складається з цього Закону, Закону України про Загальнодержавну програму підтримки молоді на відповідні роки та інших нормативно-правових актів. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, то застосовуються правила міжнародного договору [7].

Державна політика у сфері соціального становлення та розвитку молоді є складовою державної молодіжної політики, яка, своєю чергою, задекларована як пріоритетний і специфічний напрям діяльності держави.

Так, 15 грудня 1992 року Верховна Рада України прийняла Декларацію «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», а 5 лютого 1993 року Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», яким визначаються загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політики-правових умов соціального становлення та

розвитку молоді, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні. У законі зазначено, що Верховна Рада приступає безпосередньо до законодавчого формування бази державної молодіжної політики та створення вперше в історії України вітчизняного ювенального законодавства з цих питань [7].

Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» є основою для подальшого розвитку державної молодіжної політики, її правової бази, практичної діяльності органів державної влади і управління, яка спрямовується на сприяння повноцінному розвитку молодих громадян України [4].

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» закріпив існування структурних підрозділів по роботі з молоддю в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, діяльність соціальних служб для молоді, фінансування заходів молодіжної політики, гарантії правового захисту молоді та діяльності молодіжних громадських організацій. Серед основних умов для соціального становлення та розвитку молоді названо, такі, як: забезпечення праці молоді; підтримка її підприємницької ініціативи; сприяння підвищенню рівня життя; житлових умов; освіти; охорони здоров'я; культурного та фізичного розвитку.

Необхідно відзначити, що ці напрями не є автономними, відокремленими одне від одного – вони залежні та взаємопов'язані. На практиці, однак, бачимо, що цей зв'язок розірвано. Наприклад, чинне пільгове житлове кредитування молоді доступне тільки небагатьом, оскільки молодь неплатоспроможна. Низький рівень доходів молоді зумовлений низьким рівнем зарплат, які, у свою чергу, викликані дисбалансом між попитом і пропозицією на ринку праці, станом економіки в державі, відсутністю у молоді людини відповідних професійних навичок чи кваліфікації [12].

Як зазначено у статті 2 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», соціальне становлення та розвиток молоді базується на таких принципах:

- повага до загальнолюдських цінностей, прав людини і народів, історичних, культурних, національних особливостей України, її природи;
- безпосередня участь молоді у формуванні й реалізації політики та програм, що стосуються суспільства взагалі та молоді зокрема;
- урахування потреб молоді, співвіднесення їх реалізації з економічними можливостями держави;
- доступність для кожного молодого громадянина соціальних послуг і рівність правових гарантій;
- відповідальність держави за створення умов щодо саморозвитку і самореалізації молоді;
- єдність зусиль держави, усіх верств суспільства, політичних і громадських організацій, підприємств, установ, організацій та громадян у справі соціального становлення та розвитку молоді;
- відповідальність кожного молодого громадянина перед суспільством і державою за додержання Конституції України, законодавства України [7].

Численні соціологічні дослідження свідчать, що у сучасному суспільстві

процес становлення, соціального визрівання молодого покоління пов'язаний із величезними труднощами. У широкому розумінні проблеми молоді є ніщо інше, як проблеми її соціальної, психологічної, освітньої та професійної підготовки до зміни старшого покоління в усіх сферах життя [16].

Вітчизняні науковці наголошують на тому, що соціальні проблеми молоді – це не будь-які суперечності її життєдіяльності, а лише ті, які поглиблюються і свідчать про недостатність наявних способів їх розв'язання, а отже, призводять до появи у системі «суспільство-молодь» процесів, що дезорганізують. Найбільш суттєві з них: рівень освіти і матеріальний стан молоді; потяг до знань і необхідність працювати; прагнення до самостійності й економічна залежність від батьків; професійний статус і потреби сучасного ринку праці; бажання розв'язувати власні проблеми самостійно та реальна участь у прийнятті управлінських рішень [8].

Для налагодження системної і послідовної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді доцільно скористатися віковою періодизацією молоді. На кожному етапі перед молоді людиною стоять важливі завдання, які необхідно розв'язувати і від результату яких залежить подальше життя та соціальний розвиток особистості. Запорукою успішного становлення молоді на кожному етапі є постійна цілеспрямована та комплексна підтримка з боку держави, наявність механізмів взаємодії державних і недержавних соціальних інститутів, зміст діяльності яких має бути спрямований на оптимізацію процесу соціального становлення та розвитку молоді [12].

Серед учених не існує одностайної думки щодо вікових меж та періодизації молодого віку. У науковій літературі пропонують різноманітні вікові рамки молоді – від 11 років у нижній межі до 35 років у верхній межі. Варіантів періодизації існує безліч.

Український учений М. Перепелиця виокремлює три основні періоди в житті молоді: перший – період пошуку (коли молода людина обирає, ким і якою їй бути); другий – період інтеграції у суспільство (початок трудової біографії у будь-якій сфері суспільно корисної праці); третій – період початку інтенсивної творчої праці (завершення процесу соціалізації). Науковці виокремлюють три основні молодіжні підгрупи, що мають конкретні устремління, ідеали, життєві пріоритети і позиції: перша (молодіжна) – 14 – 18 років; друга (середня) – 19 – 23 роки; третя (старша) – 24 – 28 (до 30) років [14].

Відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» за нижню і верхню межі вікової періодизації молоді взято, відповідно, 14 і 35 років [7].

Узагальнення накопиченого матеріалу дає змогу запропонувати розподіл напрямів державної політики в окресленій сфері відповідно до певних періодів життя молоді людини, а саме:

I. Період життя молоді людини (приблизні вікові межі): рання юність, період пошуку (14-17 років); період навчання у вищих та професійно-технічних закладах освіти (18-22 роки); період початку трудової біографії (23-25 років); період інтенсивної творчої праці, самореалізації (26-35 років).

II. Основні соціальні завдання, що стоять перед людиною: вибір професії та відповідного навчального закладу для здобуття подальшої освіти; здобуття професійно-технічної, вищої освіти за обраною спеціальністю; пошук першого робочого місця; здобуття першого трудового досвіду; визначення місця проживання, розв'язання житлового питання; кар'єрне зростання; утвердження соціального статусу; матеріальний добробут; економічна самостійність.

III. Пріоритетні напрями політики держави для цього періоду: якісна загальна середня освіта; усебічна допомога молоді у виборі професії; якісна вища та професійно-технічна освіта; удосконалення системи вищої та професійно-технічної освіти; забезпечення майбутньої конкурентноспроможної молоді на ринку праці; підтримка молоді, що вперше шукає роботу; надання першого робочого місця; підтримка підприємницької ініціативи та діяльності молоді; проведення ефективної політики економічного розвитку держави; створення нових робочих місць; підвищення платоспроможності молоді [14].

На сьогодні, незважаючи на зазначені вище періоди життя молоді людини, важливими напрямками роботи політики держави залишаються охорона здоров'я, правовий захист, гарантії діяльності молодіжних організацій, культурний розвиток, розв'язання житлових проблем, підвищення рівня життя молоді і т.д.

Молодіжна політика стає результативною лише тоді, коли об'єктивно сприймається і здійснюється процес виховання молоді, формування її світогляду. Молодь завжди намагалася бути не пасивною субстанцією, а активним суб'єктом діяльності, соціальних відносин і перетворень. Саме на цьому ґрунті виникають конфлікти між поколіннями. Таким чином, метою молодіжної політики є:

– забезпечення справжньої рівності прав, обов'язків і соціальної перспективи молоді поряд з іншими соціальними групами, але не за їх рахунок;

– соціальний захист молодих громадян, розв'язання їхніх різноманітних соціально-політичних, економічних, духовних проблем, а також створення належних необхідних стартових можливостей для влаштування власного життя, адаптації в ньому, саморозвитку і самореалізації;

– підтримання й стимулювання основних суспільно корисних ініціатив самої молоді, її організацій і рухів, що намагаються зробити конкретний внесок у розв'язання як суто молодіжних, так і загальних проблем.

– суб'єктом молодіжної політики є молодь, тобто суспільно диференційована соціально-демографічна спільнота, якій притаманні специфічні фізіологічні, соціально-психологічні, теоретико-пізнавальні, культурно-освітні та інші властивості, що характеризують її біосоціальне дозрівання як здійснення самовиразу її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей. Молодь є специфічною спільнотою, оскільки її сутнісні характеристики і риси перебувають у стані формування.

Молодь – не тільки суб'єкт, спадкоємець матеріальних духовних багатств суспільства, а й творець нових, прогресивніших політико-демократичних суспільних відносин. Щоб іти далі, вона має бути готовою до відтворення і розвитку не тільки матеріальних, а й політичних, духовних цінностей, культури своєї нації, народу. Саме це і робить її основною рушійною силою прогресивного

супільно-політичного розвитку на етапі становлення української політичної нації [15].

Основними завданнями молодіжної політики в Україні є:

- створення гарантованих соціально-економічних, політичних та інших необхідних стартових умов для соціалізації молоді;
- реалізація проблем, запитів, інтересів молоді – не за рахунок інших соціальних груп;
- координація зусиль державних органів, партій, організацій, об'єднань, рухів, соціальних інститутів щодо забезпечення умов для розвитку і самореалізації молоді;
- соціальний захист груп молоді, не спроможних самотійно розв'язувати власні проблеми або хоча б полегшити своє життя [14].

Можна зазначити, що ключовими завданнями молодіжної політики є всебічне сприяння соціальному становленню та розвитку молоді. Погоджуємося із М. Гуцаловою, яка сформулювала головну ідею реалізації державної молодіжної політики так: «Кожна молода людина повинна мати рівні умови для успішного життєвого старту – одержати якісну вищу освіту, отримати перше робоче місце, мати можливість забезпечити себе власним житлом та займатися самовдосконаленням протягом усього життя» [2].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у зазначеному напрямку. Підсумовуємо, що діяльність держави у сфері соціального становлення та розвитку молоді полягає у всебічному сприянні молодим громадянам у задоволенні їхніх потреб; створенні умов для саморозвитку, самореалізації особистості, досягнення нею самостійності; сприйняття інтеграції молоді в життєдіяльність суспільства як системи.

Процес соціального становлення та розвитку молоді на державному рівні повинен бути не хаотичним чи фрагментним. Це має бути комплексна, добре спланована на довго-, середньо- та короткотермінову перспективи політика, результатом якої має стати всебічно та гармонійно розвинена, економічно самостійна та матеріально забезпечена молода особистість. Проте не досить лише створити умови для позитивно-мотиваційної діяльності, передусім потрібно сформулювати у молоді вміння аналізувати своє становище, здатність нести відповідальність за свої вчинки, приймати рішення, здійснювати реальну суспільну діяльність і розвивати необхідні для такої діяльності навички та вміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галус О. М. Соціалізація особистості: сутність, концептуальні підходи у наукових теоріях, напрямах, школах. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2010. №2 . С. 69-75.
2. Гуцалова М. Державна молодіжна політика як фактор залучення молоді до участі у державотворчих процесах. *Наукові праці : науково-методичний журнал. Серія «Політологія»*. Вип. 97. Т. 110. Миколаїв : Вид-во МДУ ім. Петра Могили, 2009. С. 85–88.
3. Гуцалова М. Молодь як об'єкт державної молодіжної політики. *Сучасна українська політика: політики і політологи про неї*. Київ. : Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2011. Вип. 22. С. 210–217.

4. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 20. 04. 1992 Відомості Верховної Ради України. 1993 р. , №16, стаття 166. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
5. Державна молодіжна політика в Україні : слов. термінів нормат.-прав. актів. 2-е вид., допов. та перероб. Авт.-упоряд. Є. І. Бородин. Д.: Герда, 2003. 345 с.
6. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. І. Д. Звереві. Київ., Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
7. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 20.04.1993. Відомості Верховної Ради України. 1993р., №16, стаття 167 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
8. Коваль Г. В. Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації. Миколаїв: Вид-во МДУ ім. Петра Могили, 2013. С.119.
9. Михайлишин Г. Й. Соціалізація особистості у світоглядній парадигмі освіти. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. Київ.: ВІР УАН, 2012. Вип. 67(12). С.538.
10. Коляда Н. М., Кравченко О. О. Молодіжна робота як засіб неформальної громадянської освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уман. держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини*. 2019. Вип. 19. С. 72–79.
11. Коляда Н. М. Новітні підходи до молодіжної роботи як стратегічного напрямку соціальної політики в Україні. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. 2018. Вип. LXXIX. Т. 2. – С. 210–214.
12. Молодь в Україні. *Дослідження молодіжного сектора: проблеми та перспективи* / За ред.. О. І. Локшиної. Київ.: Студія «uStudioDesign», 2006. 169 с.
13. Навчальний посібник для тренерів у сфері підготовки молодіжних працівників. Міністерство молоді та спорту України, Представництво ООН в Україні, Державний інститут сімейної та молодіжної політики. О. Мурашкевич, І. Сушкевич, К. Савчук, О. Юрик. Київ.: ТОВ «Компанія ВАТЕ», 2014. 213 с.
14. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). Київ.: Український інститут соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. 242 с.
15. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко ; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. 367 с.
16. Роз'яснення «Молодь: її права та соціальне становлення в сучасній Україні» від 13.09. 2012. Відомості Міністерства юстиції України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0032323-12>
17. Філіппов Ю. М. Основні аспекти трудової соціалізації молоді в діяльності громадських організацій. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2010. № 9 (196). С. 131.

REFERENCES

1. Halus O. M. Sotsializatsiia osobystosti: sutnist, kontseptualni pidkhody u naukovykh teoriiah, napriamakh, shkolakh. Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». 2010. №2 . S. 69-75.
2. Hutsalova M. Derzhavna molodizhna polityka yak faktor zaluchennia molodi do uchasti u derzhavotvorchyykh protsesakh. Naukovi pratsi : naukovo-metodychnyi zhurnal. Seriia «Politolohiia». Vyp. 97. T. 110. Mykolaiv : Vyd-vo MDU im. Petra Mohyly, 2009. S. 85–88.
3. Hutsalova M. Molod yak ob'iekt derzhavnoi molodizhnoi polityky. Suchasna ukrainska polityka: polityky i politolohy pro nei. Kyiv. : Vyd-vo «Tsentr sotsialnykh komunikatsii», 2011. Vyp. 22. S. 210–217.

-
4. Deklaratsiia «Pro zahalni zasady derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini» vid 20. 04. 1992 Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1993 r., №16, stattia 166. Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
  5. Derzhavna molodizhna polityka v Ukraini : slov. terminiv normat.-prav. aktiv. 2-e vyd., dopov. ta pererob. Avt.-uporiad. Ye. I. Borodin. D.: Herda, 2003. 345 s.
  6. Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery / Za zah. red. I. D. Zvierievoi. Kyiv., Simferopol : Universum, 2012. 536 s.
  7. Pro spriannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 20.04.1993. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1993r., №16, stattia 167 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
  8. Koval H. V. Rozvytok derzhavnoi molodizhnoi polityky: teoriia, metodolohiia, mekhanizmy realizatsii. Mykolaiv: Vyd-vo MDU im. Petra Mohyly, 2013. S.119.
  9. Mykhailyshyn H. Y. Sotsializatsiia osobystosti u svitohliadni paradyhmi osvity. Hileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats. Kyiv.: VIR UAN, 2012. Vyp. 67(12). S.538.
  10. Koliada N. M., Kravchenko O. O. Molodizhna robota yak zasib neformalnoi hromadianskoi osvity. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia : zb. nauk. prats Uman. derzh. ped. un-tu imeni Pavla Tychyny. 2019. Vyp. 19. S. 72–79.
  11. Koliada N. M. Novitni pidkhody do molodizhnoi roboty yak stratehichnoho napriamu sotsialnoi polityky v Ukraini. Pedahohichni nauky : zb. nauk. prats. 2018. Vyp. LXXIX. T. 2. – S. 210–214.
  12. Molod v Ukraini. Doslidzhennia molodizhnoho sektora: problemy ta perspektyvy / Za red.. O. I. Lokshynoi. Kyiv.: Studiiia «uStudioDesign», 2006. 169 s.
  13. Navchalnyi posibnyk dlia treneriv u sferi pidhotovky molodizhnykh pratsivnykiv. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy, Predstavnytstvo OON v Ukraini, Derzhavnyi instytut simeinoi ta molodizhnoi polityky. O. Murashkevych, I. Sushkevych, K. Savchuk, O. Yuryk. Kyiv : TOV «Kompaniia VAITE», 2014. 213 s.
  14. Perepelytsia M. P. Derzhavna molodizhna polityka v Ukraini (rehionalnyi aspekt). Kyiv.: Ukrainyskyi instytut sotsialnykh doslidzhen, Ukrainyskyi tsentr politychnoho menedzhmentu, 2001. 242 s.
  15. Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk / Uporiadnyk V. P. Horbatenko ; Za red. Y. S. Shemshuchenka, V. D. Babkina, V. P. Horbatenka. 2-e vyd., dop. i pererob. Kyiv : Heneza, 2004. 367 s.
  16. Roz'iasnennia «Molod: yii prava ta sotsialne stanovlennia v suchasni Ukraini» vid 13.09. 2012. Vidomosti Ministerstva yustytzii Ukrainy. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0032323-12>.
  17. Filippov Y. M. Osnovni aspekty trudovoi sotsializatsii molodi v diialnosti hromadskykh orhanizatsii. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. H. Shevchenka. Seriia «Pedahohichni nauky» 2010. № 9 (196). S. 131.